

Αποτελεί το πρώτο μέρος της Τριλογίας με τίτλο **"Εγκληματισμός Κάτω Από το Φοίβο"** η οποία συμπληρώνεται από τον **"Γιούγκερμαν"** και τη **"Μεγάλη Χίμαιρα"**.

Κοινός παρονομαστής και των τριών έργων είναι πως στο επίκεντρο έχουν ξένους ήρωες-**"εμιγκρέδες"**- που μετά τον ξεπεσμό τους, **πασχίζουν να ορθοποδήσουν στην Ελλάδα** κι η αποτυχία τους, τούς οδηγεί στην ηθική κατάπτωση και τον όλεθρο. Ως πρωτόλειο έργο, ο **Συνταγματάρχης Λιάπκιν** είναι το πιο σύντομο και **απλούστερο έργο από τα τρία**, και με λιγότερο δουλεμένους τους περιφερειακούς χαρακτήρες, εντούτοις **διατηρεί μια δυναμική που κλιμακώνεται για να κορυφωθεί αριστουργηματικά**.

Στον **Συνταγματάρχη Λιάπκιν**, ο πρωταγωνιστής είναι ένας **γνήσιος Ρώσος ευπατρίδης** με επιβλητική θωριά και την σαγηνευτική παγερότητα της **"καλογουαλισμένης" στρατιωτικής ομορφιάς**.

Ο άνεμος της Κόκκινης Επανάστασης σάρωσε την καθεστηκία τάξη και τη δική του ζωή στη Ρωσία, οδηγώντας τον να ζητήσει πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα.

Από αυτό το σημείο τον παραλαμβάνει η πένα του συγγραφέα, τοποθετώντας τον **επιστάτη των ζώων της Γεωργικής Σχολής στη Λάρισα**.

Με την κόρη του αγνοούμενη και τη ζωή του να διολισθαίνει στη χαμηλότερη κοινωνική βαθμίδα, ο άλλοτε λαμπρός Συνταγματάρχης Λιάπκιν πασχίζει να προσαρμοστεί στην μικρή, επαρχιακή κοινωνία, παρότι με τους προοδευτικούς καθηγητές, τον καλόψυχο Διευθυντή και πλήθος άλλα πρόσωπα.

Αυτός είναι ο αρχικός καμβάς, όπου ο Καραγάτσης πλέκει το μύθο του, σε μια **γλώσσα απλή-ενίοτε σκληρή**.

Μια γλώσσα χωρίς πολλά καλολογικά στοιχεία, με ένα λεξιλόγιο που δε γοητεύει- γεμάτη καθημερινές εκφράσεις και μια ποιότητα που αναδεικνύεται από τα νοήματα και την **παραστατικότητα** της.

Μέσα από αυτή, ο συγγραφέας συνθέτει όμως δυνατές εικόνες και σκιαγραφεί υποδειγματικά τον ήρωά του ως το τέλος.

Η πλοκή του ρέει γοργά σε γραμμική πορεία, χωρίς πλατειασμούς ή εκτεταμένες περιγραφές- με κάποια μεγάλα χρονικά άλματα, στοιχείο που θα αποστασιοποιούσε τον αναγνώστη από τον ήρωα αν δεν υπήρχαν κάποιες πραγματικά συγκλονιστικές στιγμές, είτε σε επίπεδο στοχασμών, είτε σε επίπεδο εξελίξεων.

Παράλληλα έχουμε κάποια πισωγυρίσματα με **εγκιβωτισμένες αφηγήσεις**, ηρώων που αναγκάζονται να εκθέσουν όσα πέρασαν μέχρι να ανταμώσουν τον Λιάπκιν στην Ελλάδα.

Είναι ξεκάθαρο ότι στο έργο ο **συγγραφέας εστιάζει στον Συνταγματάρχη Νταβίντ Λιάπκιν, παραθέτοντας πιο επιφανειακά τους υπόλοιπους χαρακτήρες**- εκτός του εξάισιου Τιμοφέιτς Αρκάνοφ, που λειτουργεί σαν τη φωνή της συνείδησης και το ηθικό αντίβαρο του κεντρικού του ήρωα.

Ο Καραγάτσης, λοιπόν, παρακολουθεί τον μετασηματισμό του ξεπεσμένου άρχοντα σε έναν άνθρωπο που ισορροπεί **ανάμεσα στη φιλοπονία του βιοπαλαιστή και στα ντοστογιεφσκικού τύπου πάθη του κοινωνικού παρία**.

Η ρωσική ψυχή του πρωταγωνιστή μας, επιρρεπής στην οδύνη, αλλά και στο ποτό θα ενδώσει σταδιακά στην αλητεία και σε οργιαστικά γλέντια στο περιθώριο της κοινωνίας.

Τα γλέντια αυτά η πένα του Καραγάτση τα ενορχηστρώνει μοναδικά, με **νοσταλγικές μελωδίες**, μετουσιώνοντας εικονοπλαστικά το Θεσσαλικό Καμπο σε **ρωσική στέπα** και το πέρασμα του Πηνειού στο "μητρικό" χάδι του Βόλγα (τα ποτάμια στα ρωσικά αποδίδονται σε θηλυκό γένος κι ο Βόλγας είναι η Μητερούλα των Ρώσων).

Ο Καραγάτσης, αν κι Έλληνας, κατορθώνει να αφουγκραστεί **τον παλμό της σλαβικής "καρδιάς"**- παράφορο στον πόνο, στον έρωτα και στο μίσος- **αντιπαραβάλλοντας τον με τον πιο ανάλαφρο μεσογειακό "ψυχισμό"** του αυθορμητισμού και της αγάπης στο φως.

Λιάπκιν θα προσπαθήσει να προσαρμοστεί στη νέα του ζωή και τον κοινωνικό υποβιβασμό του- με σύντροφο. Η πρώτη μου επαφή με τον εμβληματικό μας πεζογράφο, Μ. Καραγάτση, έγινε με το -όντως πρώτο- μυθιστόρημά του, το έργο "**Ο Συνταγματάρχης Λιάπκιν**", ένα κοινωνικό δράμα πολιτικών αποχρώσεων, με το "πάθος της ψυχής" στην πιο τραγική του διάσταση.

Το έργο έχει βασιστεί σε ένα αληθινό, ειδικό πρόσωπο.

Πόκειται για έναν έκπτωτο Ρωσο Συνταγματάρχη Νταβίντωφ, του τσαρικού καθεστώτος- που μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση ζήτησε πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα κι έζησε στη Λάρισα ως επιστάτης των ζώων της Γεωργικής Σχολής χωρίς να συμβιβαστεί με τον ξεπεσμό του.

Παρηγοριά του το ποτό κι η νέα του οικογένεια.

Επί Κατοχής έγινε αρχιβασιανιστής των ναζι και διώκτης κάθε αγωνιστή της Ελευθερίας!

Αυτός όμως είναι μόνο μια αφορμή-δεν προκειται για βιογραφία αλλά για ξεκάθαρη μυθοπλασία:

Ο Καραγάτσης πήρε το πρόσωπο αυτό και το μετέπλασε σε πρωταγωνιστή ενός δράματος σχεδόν υπαρξιακού.

Το βιβλίο του αυτονομήθηκε πολύ σύντομα από τον πραγματικό αιμοσταγή Συνταγματάρχη, για να διαγράψει τη δική του αυτεξούσια πορεία κλείνοντας τον ηθικό κύκλο του ήρωα πολύ πριν την Κατοχή, σε έναν διαφορετικό προβληματισμό αποκομμένο από τα αληθινά γεγονότα.

Άλλωστε το 1933 (χρόνος πρώτης έκδοσης) τίποτα δεν προμήνυε τις τραγικές εξελίξεις του Πολέμου.

(Γι αυτό εδώ, θα κριθεί στην αμιγώς μυθοπλαστική του διάσταση, χωρίς να ληφθούν καθόλου υπόψη αντιπαραβολές με τα αληθινά (ανατριχιαστικά) γεγονότα που παρέβλεψε - και που θα παρατεθούν σε επίμετρο μετά το βασικό άρθρο).

Συζητάμε αποκλειστικά τον "μυθιστορηματικό" Συνταγματάρχη Λιάπκιν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μετά την επικράτηση της Οκτωβριανής Επανάστασης, πολλά άλλοτε μέλη της **πάλαι ποτέ ελίτ της Ρωσίας**, κατέφυγαν ως **διωκόμενοι πολιτικοί πρόσφυγες** στην Ευρώπη- και στην Ελλάδα. **Ανάμεσα στους "Λευκούς" Ρώσους εμιγκρέδες της Ελλάδας, βρέθηκε κι ο χήρος Συνταγματάρχης του τσαρικού στρατού, Νταβίντ Μπορίσιτς Λιάπκιν**, ο οποίος με την έλευση των Μπολσεβίκων έχασε αξιώματα, σπίτι και κόρη.

Φτάνοντας στην Ελλάδα, κατάφερε να διοριστεί επιστάτης κι αρχισταβλίτης της Γεωργικής Σχολής στη Λάρισα.

Με αναμνήσεις από τη ρωσική γη και τα περασμένα του μεγαλεία να τον κατατρύχουν, ο πιστό **το ποτό...** οθη

ρικού(**Κ Η συνάντησή του με συμπατριώτες του**, ξεπεσμένους όπως αυτός, θα αναζωπυρώσει τη σβησμένη φλόγα της ρώσικης φυλής και θα ανεγείρει πάθη θανάσιμα.

Η προσπάθειά του Λιάπκιν να δημιουργήσει νέα οικογένεια δε θα επιφέρει την αναγέννηση που ίσως προσδοκά.

Μια ακόμη απρόσμενη συνάντηση θα ξυπνήσει τα **φαντάσματα της συνείδησής του**, που θα ορθωθούν τρομακτικά, σε μια μάχη ψυχής αμείλικτη...

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Ο "**Συνταγματάρχης Λιάπκιν**" του Καραγάτση αποτελεί ένα τολμηρό ψυχογραφικό δράμα, γεμάτο πολιτικούς προβληματισμούς, που κορυφώνονται σε ένα υπαρξιακό κρεσέντο, αποζητώντας την κάθαρση.

Η τόλμη του έργου αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο, αν συνυπολογίσουμε την εποχή όπου γράφτηκε- στα 1933- με τα φασιστικά κινήματα να θριαυλίζουν και τον μικροαστισμό να κινεί τις επιλογές των απλών ανθρώπων, ενώ η κομμουνιστική ιδεολογία αναδύεται διεθνώς κι εμπνέει αγώνες για κοινωνική αναμόρφωση.

"Ο Συνταγματάρχης Λιάπκιν" το πρώτο μυθιστόρημα που έγραψε ο Μ. Καραγάτσης σε ηλικία μόλις 25 ετών.

Ο εθισμός στο αλκοόλ κι η διαβρωτική του επίδραση στη συνείδηση του ανθρώπου, διαγράφεται με τη δύναμη που αναδεικνύεται το πάθος του τζόγου στον "Παίκτη" του Ντοστογιέφσκι Γύρω από αυτόν τον έκπτωτο Συνταγματάρχη, **ένας χορός από ενδεικτικές φιγούρες της τυπικής επαρχίας**- από υποκριτές μεγαλοαστούς, ηδυπαθείς ερωμένες, μέχρι τους αλήτες των καπηλειών και των πορνείων.

Ένα από τα στοιχεία στον "Λιάπκιν" είναι ότι **το ερωτικό στοιχείο παρουσιάζει μια ελεύθεριότητα ωμή και άκρως προκλητική** για τους θεσμούς της εποχής του, υπηρετώντας την επιθυμία του Καραγάτση να είναι, όπως έλεγε, ένας... "*κακός λογοτέχνης*", με την έννοια του "*ενοχλητικού που καυτηριάζει τα κακώς κείμενα και ξεσκεπάζει τη φαρисαϊστική ασχήμια της κοινωνίας*".

Το πετυχαίνει με στιγμιότυπα που ξεμπροστιάζουν τον νεοπλουτισμό και σαθρές σχέσεις.

Στα πλαίσια αυτά, όμως, η **γυναίκα στο έργο παρουσιάζεται μάλλον απαξιωμένη, έρμαιο του αντρικού πόθου και μιας εγγενώς διεφθαρμένης φύσης.**

Είτε θύτης(είτε θύμα, η γυναίκα γίνεται φορέας ακάθαρτου ερωτισμού - ενίοτε χρησιμ *άρμεν, Λιούμπα*)- και **υποτάσσεται σε μια ανδροκρατική οπτική, που την εξιλεώνει ίσως μόνο μέσω της μητρότητας.**

Από την άλλη, στο έργο μόνο από γυναίκες συναντάμε ίχνη αυθεντικής καλοσύνης, καρτερίας και συμπόνιας. (*κ Διευθυντού, Κατερίνα*)

Αυτή οπτική συμβαδίζει με τα ήθη της εποχής, τον ασφυκτικό, θρησκώληπτο συντηρητισμό - αλλά ενίοτε γίνεται μονομερής.

Ο "**Συνταγματάρχη Λιάπκιν**", όμως, περάν της κοινωνικής του χροιάς, έχει κι έναν βαθιά πολιτικό χαρακτήρα, καθώς με "**αυτόν**" ο συγγραφέας επιχειρεί μια αποτίμηση της πρόσφατης τότε (1933) Οκτωβριανής Επανάστασης του 1917 και της ανατροπής που έφερε στην άλλοτε φεουδαρχική Ρωσία.

Η ματιά του Καραγάτση είναι εμφανώς αστική, άρα αντικομμουνιστική- χωρίς όμως να παραχαράσσει γεγονότα.

Δίνοντας εύστοχα την πικρία της έκπτωτης αριστοκρατίας, υπογραμμίζει τον κύκλο βίας και τρόμου που άνοιξε η Επανάσταση, με το καχύποπτο σταλινικό καθεστώς να εκρίζωνε με μανία οποιοδήποτε κατάλοιπο της παλαιάς τάξης, βάλλοντας επί δικαιούς και αδίκους.

Μέσα από τους έκπτωτους ήρωες και τις μνήμες τους, ο αναγνώστης βιώνει τον ξεριζωμό, την απώλεια, τον παραλογισμό και την αλλοτρίωση **μιας επανάστασης που εξέπεσε σε νεά τυραννία**, (αν κι όχι απαραίτητα χειρότερη από αυτήν που ανέτρεψε.)

Δυστυχώς, **δεν δίνεται ο λόγος στους υποστηρικτές της κομμουνιστικής ιδεολογίας**, που ιδανικά θα μπορούσαν να εκπροσωπηθούν από τους προοδευτικούς καθηγητές της Γεωργικής Σχολής ή τον γλυκύτατο κομμουνιστή *γιατρό Χλωρό*...

Έτσι ανακόπτεται μια "δίκαιη" ιδεολογική αντιπαράθεση, που θα παρουσίαζε σίγουρα ενδιαφέρον και θα ανύψωνε το έργο.

Βέβαια, οι ίδιοι οι "*Ρώσοι πρόσφυγες*" επιχειρούν μια "γενναία" αυτοκριτική για όσα οδήγησαν στην ανατροπή τους από τον ρακένδυτο λαό, κυρίως μέσω του αφοπλιστικού Αρκάνοφ.

Η κριτική στο τσαρικό καθεστώς είναι επίσης οξύτατη και **σε λίγες φράσεις περικλείει την τραγωδία της αμορφωσιάς σε μια ανατομία της μαζικής ψυχολογίας αλλά και της πορείας των Ρώσων στην Ιστορία.**

Σε αυτά τα χωρία, η συλλογικότητα παραμερίζει λίγο τα πρόσωπα. Τώρα, ο συγγραφέας χαρίζει με μαεστρία και ευελιξία σκέψης μια πολιτική ανάλυση πολύ υψηλού επιπέδου- σχεδόν φιλοσοφική- δίνοντας πρώιμα δείγματα της συγγραφικής του ιδιοφυΐας, που θα μεστώσει αργότερα...

Η κορύφωση του φινάλε στον **"Συνταγματάρχη Λιάπκιν"**, επαναφέρει τον προσανατολισμό του έργου από τη συλλογικότητα στην ατόμικότητα.

Εδώ αναβιώνουν **σκηνές αρχαίας τραγωδίας**, με τον κεντρικό μας ήρωα στην περιδίνηση μιας αυτοκριτικής ακούσιας ίσως αλλά αμείλικτης, **που μας προσφέρει μια ηθική διαπάλη που παραπέμπει στο Έγκλημα Και Τιμωρία**". Το αφοπλιστικό συμπέρασμα εδώ όμως, δεν ανυψώνει τον Άνθρωπο, αλλά φέρνει προ των ευθυνών του ένα "φυγόδικο Τέρας": Το άδικο αίμα "πνίγει" τον απεχθή ήρωα **σε έναν κολασμένο χορό ανελέητων, αναπόδραστων Ερινυών**, που ο συγγραφέας ιχνηλατεί κεντώντας τη φρίκη **σε μια σκηνογραφία μποντλέρική-ποτισμένη θάνατο κι όνειρο**.

Ένα φινάλε αυθεντικά ποιητικό, που φέρει την κάθαρση εκείνη που αναμορφώνει **αριστοτελικά και τον θεατή- αναγνώστη**.

Η ατομική διαδρομή του Λιάπκιν οδηγεί μοιράια στο συμπέρασμα ότι **το άτομο κατέχει την απόφαση της προσωπικής του έκπτωσης ή της ψυχικής του αρμονίας και δε δικαιούται να αναζητά κοινωνικά άλλοθι για την απόφαση του να ταχθεί στην οδό της Απωλείας**.

Η Αρετή είναι προσωπική μάχη και **μια δύσκολη κατάσταση δε διαφθείρει αφ' εαυτής- απλώς φέρνει στην επιφάνεια την ήδη υπάρχουσα διαφθορά μιας ψυχής**.

Είναι αυτή η ελευθερία, που φοβίζει με την ευθύνη που επισείει για τη συνείδησή μας, όπως ανέφερε ο τόσο αγαπημένος στον Καραγάτση Ντοστογιέφσκι στον *Ιεροξεταστή* του.

Για όλα αυτά, ο **"Συνταγματάρχης Λιάπκιν"** αποδείχθηκε η ιδανική αρχή για τον νεαρό τότε πεζογράφο Καραγάτση κι έδωσε δείγματα της μεγάλης του κλάσης, που τον ανέδειξε σε κορυφαίο Έλληνα μυθιστοριογράφο τον 20ο αιώνα- μετά φυσικά από τον παγκόσμιο φιλόσοφο Καζαντζάκη.